

Streszczenie

Przedmiot badania stanowiło poczucie sensowności ciała ucznia (zmienna zależna) doświadczającego znakowych i działaniowych wzorów kultury fizycznej (zmienna niezależna). O zmiennej niezależnej decydowało korzystanie z czynnika intencjonalnie warunkującego poczucie sensowności ciała u uczniów - projektu edukacyjnego MłodeTalenty.online. A zatem wyjaśnienie zależności między sposobem przekazywania wzorów kultury cielesnej a poczuciem sensowności ciała uczniów szkół ponadpodstawowych to cel naukowy badania. Jako cel aplikacyjny została wskazana możliwość wykorzystania zastosowanych w projekcie rozwiązań edukacyjnych w szkolnictwie.

Cele poszukiwań badawczych zostały zrealizowane z zastosowaniem strategii badawczych: poznawczej, teoretycznej i praktycznej z elementami implikacyjnymi. Posłużono się metodami mieszanymi, czyli połączono badania ilościowe z jakościowymi. W badaniach ilościowych został wykorzystany *Kwestionariusz orientacji życiowych* (SoC29) A. Antonovsky'ego. Na podstawie definicji zaczerpniętych z psychologii zdrowia powstały nowe definicje: poczucia sensowności w kontekście ciała, poczucia zaradności w kontekście ciała oraz poczucia zrozumiałości w kontekście ciała. Do zbadania dwóch ostatnich zostały użyte: *Inwentarz Zachowań Zdrowotnych* Z. Juczyńskiego (IZZ) oraz *Kwestionariusz Celów Aktywności Fizycznej* M. Lipowskiego i Z. Zaleskiego. Badania ilościowe stanowiły tutaj punkt zaczepienia do pogłębionych rozmów z uczestnikami badań na wiele innych zagadnień dotyczących ciała i działań wokół niego.

Ujęta jako druga w harmonogramie badań, strategia jakościowa, stanowiła zewnętrzne kryterium trafności badania ilościowego. Metoda teorii ugruntowanej pozwoliła na dogłębne zbadanie zależności pomiędzy zmiennymi, ale też – co nawet ważniejsze – doprowadziła do wyodrębnienia wcześniej nie wyznaczonych zmiennych. Dzięki obserwacji rzeczywistości empirycznej zostały zbudowane pojęcia i własności pojęć, które utworzyły teorie odnoszące się do konkretnych jednostek. Rozmowy z osobami badanymi przeprowadzane w formie wywiadu częściowo kierowanego miały na celu zbadanie, czy nie wystąpiły zmienne zakłócające podczas badania, a także dały przestrzeń do głębszego przyjrzenia się zagadnieniu, czy umiejętnie dedykowana uczniowi treść przekazu medialnego zmienia poczucie sensowności w kontekście ciała.

Przez okres 18 miesięcy treści projektu były udostępniane uczniom na stronie internetowej mlodetalenty.online, a przez pół roku 80 uczniów otrzymywało drogą mailową newslettery z treściami dotyczącymi pedagogiki wartości ciała i propagującymi takie wzory kultury fizycznej, które w założeniu miały prowadzić do pozytywnych zmian w obszarze poczucia zrozumiałości, zaradności i sensowności w kontekście ciała ucznia. Po tym czasie badanie ilościowe zostało powtórzone, a trzy osoby spośród uczestników badań udzieliły wywiadu przeprowadzonego metodą teorii ugruntowanej.

Badania ilościowe wykazały, że najważniejszym celem i motywacją jest dla młodzieży uzyskanie bądź utrzymanie zgrabnej sylwetki. Widać tu pierwszeństwo wzoru symbolicznego kultury cielesnej przed egzystencjalnym. W badaniu początkowym 6% uczniów wskazało zdrowie jako główny cel podejmowania aktywności fizycznej, natomiast w badaniu końcowym 15% uczniów, co sygnalizuje delikatną zmianę w stronę wartości witalnych. Wewnętrzna

struktura zachowań zdrowotnych uczniów w badaniu końcowym nie zmieniła się istotnie względem struktury zarejestrowanej w badaniu początkowym. Średnia wartość ogólnego wskaźnika poczucia koherencji uczestników badania zwiększyła się w badaniu końcowym. We wszystkich składowych poczucia koherencji odnotowano wzrost, prócz poziomu poczucia zaradności.

W badaniu nie uzyskano jednoznacznie danych potwierdzających skuteczność przekazu medialnego w kontekście zmian w postawach uczniów względem ciała. Należy w tym miejscu podkreślić, że badanie dotyczyło tego konkretnego, stworzonego na podstawie pedagogiki wartości ciała przekazu medialnego (projektu MłodeTalenty.online). Uczniowie przystępujący do wywiadu wyróżniali się wyższymi wynikami zachowań zdrowotnych i poziomu koherencji względem średniej w grupie badawczej. Posiadane postawy względem ciała były wynikiem innych czynników niż aktywności w projekcie MłodeTalenty.online, między innymi wartościami przekazanymi przez rodzinę i posiadanymi cechami osobowości. Wywiady z uczniami dostarczyły podstaw do skonstruowania czternastu teorii ugruntowanych, w których wyłoniła się duża rola myślenia przyczynowo-skutkowego w podejmowanych działaniach dotyczących ciała człowieka.

Okazało się, że w zależności od rodzaju działań względem ciała, uczniowie wybierają sobie jedną ze strategii, przy czym unikanie myślenia przyczynowo-skutkowego niesie ze sobą negatywne skutki, natomiast zachodzenie myślenia przyczynowo-skutkowego chroni przed zachowaniami ryzykownymi. Przeniesienie relacji międzyludzkich do świata online, a także zjawisko konwergencji mediów i edukacji przyniosło odkrycie, że uczenie krytycznego myślenia jest koniecznością, by nie wpaść w pułapkę bezrefleksyjnego podążania za trendami. Znalezienie zależności pomiędzy brakiem myślenia przyczynowo-skutkowego a negatywną postawą wobec kultury fizycznej sugeruje, że nauczanie myślenia krytycznego może okazać się działaniem profilaktycznym.

Propozycją dydaktyczną zawartą w pracy jest stworzenie przestrzeni do dyskusji nad różnymi zagadnieniami w obszarze ludzkiej cielesności w formie zajęć stacjonarnych lub online. Można zrealizować takie zajęcia na wzór „Filozofii dla dzieci” Lipmana, a zamiast lub oprócz książek wykorzystywać materiały audiowizualne. Użyte materiały naukowe powinny być treściowo dopasowane do wieku i zdolności poznawczych uczniów. Opracowanie i zebranie optymalnych źródeł powinno się odbyć w ramach konsultacji osób związanych z kulturą fizyczną, po zapoznaniu się z literaturą światową dotyczącą idei myślenia krytycznego.

9.10.2023, Magdalena
Luboińska